

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	11
Rozdział I	
CELE, FUNKCJE I ZASADY EDUKACJI WE WSPÓŁCZESNYCH SPOŁECZEŃSTWACH.....	15
1. Cele i funkcje edukacji – podejście poznawcze, egzystencjalne i instrumentalne	15
2. Dostępność do kształcenia i wyrównywanie szans jako podstawowe zasady współczesnej edukacji	17
3. Prawo do edukacji jako podstawowe prawo człowieka w normach międzynarodowych	18
Rozdział II	
ASPIRACJE EDUKACYJNE SPOŁECZEŃSTWA POLSKIEGO.....	24
1. Znaczenie wykształcenia we współczesnym świecie	24
2. Wzrost roli wykształcenia w Polsce w okresie transformacji	25
3. Aspiracje edukacyjne i czynniki je różnicujące	26
4. Uwarunkowania realizacji aspiracji edukacyjnych	35
5. Mechanizmy wyrównywania szans w dostępie do edukacji.....	35
6. Wykształcenie jako wartość.....	37
Rozdział III	
DZIEDZICZENIE POZYCJI SPOŁECZNEJ	
– ZMIANY MIĘDZYPOKOŁENIOWE W POLSCE.	
DOSTĘP DO KSZTAŁCENIA WEDŁUG POCHODZENIA SPOŁECZNEGO.....	39
1. Cele edukacji. Zasada równości szans w dostępie do kształcenia.....	39
2. Dziedziczenie pozycji społecznej – zmiany międzypokoleniowe w Polsce.....	40
3. Dostęp do kształcenia według pochodzenia społecznego	
– zmiany międzypokoleniowe w okresie powojennym i w okresie transformacji	44
Rozdział IV	
DOSTĘP DZIECI I MŁODZIEŻY DO POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI EDUKACJI	48
1. Ogólne tendencje zmian w szkolnictwie	48
2. Przedszkola i wychowanie przedszkolne	55
3. Szkoły podstawowe	60
4. Gimnazja.....	61
5. Czynniki różnicujące dostępność do edukacji ponadpodstawowej	62
6. Szkolnictwo policealne	67
7. Dostępność do szkół wyższych.....	71

Rozdział V	
WYDATKI RODZIN NA KSZTAŁCENIE MŁODEGO POKOLENIA	
W POLSCE. BARIERY MATERIALNE I POZAMATERIALNE	
DOSTĘPU DO EDUKACJI	75
1. Wydatki rodzin na kształcenie według szczebli nauki i rodzajów kosztów	75
2. Zróżnicowanie wydatków na edukację według statusu rodziny	84
3. Potrzeby edukacyjne i przejawy ograniczenia ich zaspokojenia	87
4. Bariery materialne i pozamaterialne dostępu do edukacji	95
Rozdział VI	
SKALA POMOCY PAŃSTWA DLA UCZĄCEJ	
SIĘ MŁODZIEŻY W POLSCE	97
Rozdział VII	
DOSTĘPNOŚĆ DO EDUKACJI W KRAJACH EUROPY	
ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ I W KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ	
W ŚWIECIE STATYSTYKI	103
Rozdział VIII	
UWARUNKOWANIA RODZINNE I POZARODZINNE DOSTĘPU	
DO EDUKACJI W KRAJACH TRANSFORMACJI SYSTEMOWEJ	113
1. Zmiany w dostępie do edukacji	114
1.1. Przedszkola	115
1.2. Szkoła podstawowa – nauka obowiązkowa	115
1.3. Szkolnictwo ponadobowiązkowe	117
2. Zróżnicowanie w dostępie do edukacji	118
2.1. Status rodziny	118
2.2. Miejsce zamieszkania: miasto–wieś	120
2.3. Narodowość – grupy etniczne	121
3. Koszty, finansowanie i zarządzanie	122
3.1. Publiczne wydatki na edukację	122
3.2. Wydatki gospodarstw domowych na edukację	123
3.3. Decentralizacja finansowania i zarządzania	124
4. Wyniki nauczania i ich efekty na rynku pracy	125
4.1. Wyniki nauczania	126
4.2. Determinanty wyników w nauce	126
4.3. Wyniki nauki na rynku pracy	128
4.4. Determinanty efektów nauki na rynku pracy	130
5. Tendencje i uwarunkowania dostępu do edukacji – wnioski	131
Rozdział IX	
INSTRUMENTY WYRÓWNYWANIA SZANS MŁODZIEŻY	
W DOSTĘPIE DO EDUKACJI	133
1. Wybrane kraje europejskie	133

2. Polska	136
2.1. System podatkowy	136
2.2. Dodatki rodzinne.....	137
2.3. Wyprawka szkolna z pomocy społecznej	138
2.4. Stypendia i zapomogi dla uczniów	138
2.5. Stypendia i zapomogi dla studentów.....	140
2.6. Pożyczki i kredyty studenckie	142
2.7. Elementy polityki socjalnej na rzecz zapewnienia równych szans młodzieży w dostępie do kształcenia – zamiast wniosków.....	143
Rozdział X	
NAKLADY PUBLICZNE I PRYWATNE NA EDUKACJĘ W POLSCE ORAZ W KRAJACH UE I EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ	147
ZAKOŃCZENIE	157
1. Podsumowanie. Czynniki różnicujące dostępność do edukacji i instrumenty wyrównywania szans	157
2. Wnioski dotyczące równości szans w dostępie do nauki	161
ANEKS	164
LITERATURA	174
WYKAZ TABEL.....	180